

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่เกษตรกรรม
กึ่งอุตสาหกรรม ตำบลหนองชุมพลเหนือ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
The Participation to Environmental Conservation of Semi-Agricultural
Industries Area in Tumbon Nongchumpolneau, Khaoyoi District, Phetchaburi

ณัชชานุช พิชิตธนารัตน์ (Natchanuch Pichitthanarat)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Assistant Prof.Dr., Department of Public Administration, Phetchaburi Rajabhat University

E-mail: n_pichitthanarat@hotmail.com

Received: 26 March 2021

Revised: 9 May 2021

Accepted: 12 May 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 2) เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่เกษตรกรรมกึ่งอุตสาหกรรม ในตำบลหนองชุมพลเหนือ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 370 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้นำท้องที่จำนวน 10 คน, การประชุมกลุ่มๆ ละ 10 คน 7 กลุ่มใน 7 หมู่บ้าน และการจัดเวทีเพื่อนำเสนอข้อมูลสู่การกำหนดเป็นนโยบาย ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.75 และ 2) ประชาชนมีความตื่นตัวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ รักษาสิทธิของตนในการอยู่อาศัย โดยมีส่วนร่วม ดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมในการคิด ศึกษาปัญหา แยกแยะปัญหา ค้นหาสาเหตุที่ชัดเจน และแสวงหาหนทางป้องกันปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ รักษาความสะอาด (3) การมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม และ (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, พื้นที่เกษตรกรรมกึ่งอุตสาหกรรม, ตำบลหนองชุมพลเหนือ, อำเภอเขาย้อย, เพชรบุรี

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of participation of the people and 2) to improve public participation in environmental conservation of semi-agricultural industries area in Tambon Nongchumpolneau, Khaoyoi District, Phetchaburi. Research methodology was mixed method between survey research by using survey questionnaire with 370 samples and qualitative research by using documentary research, interviewed 10 local leaders, including focus group, groups of 10 people, 7 groups in 7 villages and setting up a public forum to present the information to determine policy. Research founded that 1) the level of participation in conservation the environment in the overall level was at high level, with an average of 3.75 and 2) the people were keen and kept the right to stay with the participation as follows: (1) participation to think, to identify problems, to search for causes and to seek for the ways to prevent the problems (2) participation in the practice by keeping clean. (3) participation in environmental protection, and (4) engaging in monitoring and evaluation.

Keywords: Participation to Environmental Conservation, Semi-Agricultural Industries Area, Tambon Nongchumpolneau, Khaoyoi District, Phetchaburi

บทนำ

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการสากลของการพัฒนาประเทศในระบอบประชาธิปไตย ร่วมกับหลักการธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐ และเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนให้บนพื้นฐานความพึงพอใจของประชาชนในการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนโดยเป็นที่ยอมรับ ร่วมกันของทุกๆ ฝ่าย ทั้งนี้ในสถานการณ์ปัจจุบัน การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเน้นให้ชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ร่วมกันอนุรักษ์ พัฒนาทรัพยากรประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหาเป็นแนวทางที่จะสามารถนำมาแก้ไขและพัฒนาชุมชนตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ในขณะเดียวกัน การดำรงชีวิตของมนุษย์ก็ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งหลายที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่ง หากแต่ในปัจจุบันความสมบูรณ์ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ลดน้อยลง เสื่อมโทรม เนื่องจาก

มนุษย์ที่มีจำนวนมากขึ้น จึงมีความต้องการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสูงขึ้น ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดไม่ทันกับการบริโภค ในขณะเดียวกันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และกิจกรรมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์ เช่น การใช้สารเคมี การตั้งโรงงานอุตสาหกรรม การตัดไม้ทำลายป่า และการปล่อยน้ำเสียสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นต้น พฤติกรรมดังกล่าวนี้ย่อมก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งน้ำเสีย อากาศมีมลพิษ ดินเสื่อมโทรม น้ำท่วม และอื่นๆ ตามมา ซึ่งหากมนุษย์ใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมและถูกต้อง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะถูกทำลาย และส่งผลกระทบต่อตัวมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ บนโลก

ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมนี้ เป็นปัญหาที่อยู่ในความสนใจของโลกในปัจจุบัน ซึ่งจะพบว่าในช่วงระยะเวลาสองทศวรรษที่ผ่านมา ปรากฏการณ์ธรรมชาติพิสดารให้เห็นว่าภัยพิบัติที่เกิดขึ้น มีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ภัยน้ำท่วม ภัยแล้ง ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ในสังคมโลกมีความพยายามร่วมมือกันในการศึกษา ตรวจสอบ และแสวงหาแนวทางในการควบคุมป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ เหล่านี้ เช่น การประชุมสหประชาชาติระดับผู้นำประเทศด้านสิ่งแวดล้อม ใน พ.ศ. 2515 ที่ประเทศสวีเดน ซึ่งเป็นครั้งแรกๆ ของโลกในการทำข้อตกลงร่วมกันที่จะพยายามแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และในครั้งต่อๆ มาอีกหลายครั้ง ในการจัดประชุมระดับนานาชาติ ที่สังคมโลกร่วมประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยเน้นการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมและมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบร่วมกันในระดับโลก โดยพัฒนาความร่วมมือในทุกระดับทั้งในระดับโลก ภูมิภาค รัฐ เอกชน และประชาสังคม (ศรีสุดา จารยะพันธ์, 2545, 19-21)

ในระดับประเทศและท้องถิ่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก จะพบว่า ด้วยการพัฒนาประเทศ การเร่งรัดทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่มีขีดจำกัด ปราศจากการดูแล รักษา การอนุรักษ์และฟื้นฟู ก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ของปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้น ในแต่ละท้องถิ่นจะมีลักษณะใกล้เคียงกัน ได้แก่ ปัญหาด้านป่าไม้ ปัญหาด้านดิน ปัญหาการใช้ที่ดิน ปัญหาการบุกรุกพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาการกำจัดสิ่งปฏิกูล ปัญหาอากาศเสีย ปัญหาน้ำเสียและปัญหาเสียงรบกวน เป็นต้น โดยปัญหาและอุปสรรคจะมีสาเหตุมาจากหลายประการ อันได้แก่

1. ด้านกฎหมายและการเมือง กฎหมายที่มีอยู่มีลักษณะของการบริหารจัดการทรัพยากรขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ ขาดความเป็นธรรมมีโทษต่ำมาก โดยเฉพาะค่าเปรียบเทียบปรับและการเกรงกลัวต่อผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น
2. ด้านเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ความเข้าใจรวมทั้งประสบการณ์ ในเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย
3. ด้านประชาชน ประชาชนคิดว่าปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ไกลตัว ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นไม่ปรากฏให้เห็นในทันทีทันใด ส่วนใหญ่มักจะเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลานาน ทำให้

ณัชานุช พิชิตนารัตน์

ประชาชนโดยทั่วไปไม่ค่อยได้ให้ความสนใจ และตระหนักถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นตามมา โดยคิดแต่เพียงว่าจะให้ได้ประโยชน์ในปัจจุบันให้ได้มากที่สุดเท่านั้น ไม่มองให้ไกลออกไปในอนาคตว่า หากมีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากจนเกินไปจะเกิดอะไรขึ้นกับตนเองและสังคม

ซึ่งการพัฒนาประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการผลิตเพื่อเพิ่มรายได้ จนทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดจากการใช้อย่างสิ้นเปลือง และขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีความขัดแย้งระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจมากกว่าสมดุลของระบบนิเวศ ตลอดจนการแพร่กระจายของภาวะมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ ปัญหาเสียง และมลพิษทางอากาศในชุมชน ปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ปัญหาการจัดการของเสียอันตราย ซึ่งมีแนวโน้มของการเกิดมลพิษในสิ่งแวดล้อมสูงขึ้น

ในจังหวัดเพชรบุรี มีเขตพื้นที่อุตสาหกรรมที่สำคัญโดยได้รับการประกาศเป็นพื้นที่สีม่วงคือ พื้นที่ในอำเภอเขาย้อย ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองชุมพลเหนือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ที่มีพื้นที่ในความรับผิดชอบเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกัน พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลยังเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำนาข้าว ทำสวนผลไม้ และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งวิถีชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยมีระบบชลประทานรองรับการทำการเกษตรดังกล่าว และประชาชนต้องพึ่งพาแหล่งน้ำนี้ รวมทั้งสภาพอากาศอันเป็นปกติธรรมชาติในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ แต่ทั้งนี้ การที่มีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ ประกอบกับความหลากหลายของประชากรที่เพิ่มมากขึ้นจากการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าวเข้ามาเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้นทั้งการผลิต การปฏิบัติงานของโรงงาน การตั้งชุมชนที่หลากหลาย การอยู่อาศัยและกิจกรรมของประชาชนจะส่งผลถึงสิ่งแวดล้อมในชุมชนหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นมลพิษทางน้ำ ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาสารเคมี และสิ่งแวดล้อมด้านอื่นๆ ที่จะกระทบต่อสุขภาพ อนามัย และการดำรงชีวิตของประชาชนในสังคมได้ ซึ่งหากขาดความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน เพื่อป้องกัน และแก้ไขเรื่องสิ่งแวดล้อมแล้ว ผลกระทบอาจแผ่ขยายออกไปในวงกว้างโดยรวมได้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองชุมพลเหนือจะได้กำหนดกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมในแนวทางต่างๆ ภายในชุมชนบ้างแล้วก็ตาม หากในการที่จะดำรงรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมกับชุมชนให้มีความยั่งยืนแล้ว การสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชนในชุมชนด้วยกันเองนอกเหนือจากการบังคับใช้กฎหมาย หรือการปฏิบัติงานรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานภาครัฐ ย่อมก่อให้เกิดการรักษาสิ่งแวดล้อมที่มีความยั่งยืนได้ โดยความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมนี้หมายถึงการสร้างจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมสาธารณะในการเฝ้าระวัง

สิ่งแวดล้อมในประเด็นต่างๆ ทั้งผลกระทบจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎ กติกา และพฤติกรรมของประชาชนในชุมชนทั้งในส่วนของประชาชนในพื้นที่ดั้งเดิมและผู้ที่อพยพเข้ามาเพื่อเป็นแรงงาน

ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนจึงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับพื้นที่ในตำบลหนองชุมพลเหนือ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการอยู่อาศัยในชุมชนได้อย่างมีความสุข

นิยามศัพท์

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่ประชาชนในตำบลหนองชุมพลเหนือมีส่วนร่วมในการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมคิดศึกษาปัญหา การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมปรับปรุง บำรุงรักษา และการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล เพื่อพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ผู้ประกอบการ และประชาชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่เกษตรกรรมกึ่งอุตสาหกรรม ตำบลหนองชุมพลเหนือ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่เกษตรกรรมกึ่งอุตสาหกรรม ตำบลหนองชุมพลเหนือ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมคิดศึกษาปัญหา (2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติ (3) การมีส่วนร่วมปรับปรุง บำรุงรักษา และ (4) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล

1.2 ข้อมูลทั่วไปของประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน อาชีพ การเป็นสมาชิกในกลุ่มของชุมชน แหล่งข้อมูลข่าวสาร จำนวนครั้งในการรับรู้ข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และระดับของการมีส่วนร่วมในการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อม

1.3 ปัญหา ข้อเสนอแนะ แนวทาง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่อชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

1.4 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ณัชชา พิชิตนารัตน์

2. ด้านพื้นที่

เขตพื้นที่ตำบลหนองชุมพลเหนือ ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองชุมพลเหนือ

3. ด้านประชากร

3.1 ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองชุมพลเหนือ 7 หมู่บ้าน และผู้เกี่ยวข้อง อันประกอบด้วย

3.2 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองชุมพลเหนือ

3.3 หน่วยงานภาคเอกชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับสิ่งแวดล้อม

4. ด้านระยะเวลาในการศึกษา

ตุลาคม 2560- มีนาคม 2562

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีการดำเนินการดังนี้

1. การนำแบบสอบถาม ไปเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากประชากรใน 7 หมู่บ้านของตำบลหนองชุมพลเหนือจำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,715 คน กลุ่มตัวอย่าง 370 คน โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาพื้นฐานทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน และแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ โดยเป็นคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้เห็นความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. จัดสนทนากลุ่ม (Focus group) กลุ่มละ 10 คน จาก 7 หมู่บ้าน ในประเด็นเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหา และอุปสรรคต่างๆ ในการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ผู้นำระดับท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้นำกลุ่มในชุมชน และผู้ประกอบการ

3. จัดเวทีกับกลุ่มผู้บริหาร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองชุมพลเหนือ เจ้าหน้าที่สมาชิกในองค์การบริหารส่วนตำบลในประเด็นปัญหา และแนวทางในการแก้ปัญหา และรวบรวมสรุปเป็นข้อเสนอเพื่อการกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะของชุมชน (Meeting Policy) จำนวน 18 คน

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปจากการเก็บแบบสอบถามจากประชาชนในตำบลหนองชุมพลเหนือจำนวน 370 คน จาก 7 หมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้

เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 52.9 และ เพศชาย จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 47.1 มีอายุ ระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 32.9 โดยมีอายุเฉลี่ย 48.5 มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าหรือไม่ได้เรียนมีจำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001-10,000 บาท มีจำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6 อยู่ในตำบลหนองชุมพลเหนือมากกว่า 20 ปีขึ้นไป จำนวน 323 คน คิดเป็นร้อยละ 87.1 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 51.4 เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 60 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับข้อมูลข่าวสารสิ่งแวดล้อมในชุมชนจากหอกระจายข่าวชุมชน จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 44.3 มีจำนวนครั้งในการรับรู้ข่าวสารต่อเดือน มากกว่า 9 ครั้งต่อเดือน จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 41.4

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ ชาย	174	47.1
หญิง	196	52.9
อายุ 51 – 60 ปี	122	32.9
ระดับการศึกษา ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า/ไม่ได้เรียน	132	35.7
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001-10,000 บาท	106	28.6
ระยะเวลาในการเข้ามาอยู่อาศัยในตำบล 20 ปี ขึ้นไป	323	87.1
อาชีพ เกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์	190	51.4
การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน เป็น	222	60.0

ลักษณะข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แหล่งข้อมูลข่าวสารสิ่งแวดล้อมในชุมชน หอกระจายข่าวชุมชน	144	44.3
การรับรู้ข่าวสารต่อเดือน มากกว่า 9 ครั้งต่อเดือน	153	41.4

2. ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในตำบลหนองชุมพลเหนือพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลหนองชุมพลเหนือโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.75 โดยระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.90 รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไข และการมีส่วนร่วมในการคิด ศึกษา ปัญหา ลำดับสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ตารางที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลหนองชุมพลเหนือ

การมีส่วนร่วมในการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลหนองชุมพลเหนือ	ค่าเฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วมในการคิด ศึกษาปัญหา	3.71	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	3.90	มาก
3. การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไข	3.79	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	3.63	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.75	มาก

3. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในตำบลหนองชุมพลเหนือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จะพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในทุกด้านอยู่ในระดับมาก ประชาชนมีความตื่นตัวในการป้องกันสิ่งแวดล้อม รักษาสิทธิของตนในการอยู่อาศัย ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากผลการวิจัย จะพบว่าการวิจัยครั้งนี้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมดังนี้

3.1 การมีส่วนร่วมในการคิด ศึกษาปัญหา

การประชุมกลุ่ม และการจัดเวทีเพื่อนำเสนอข้อมูลไปสู่การกำหนดเป็นนโยบาย ทำให้ชุมชนสามารถแยกแยะปัญหา ค้นหาสาเหตุที่ชัดเจน และแสวงหาหนทางป้องกันปัญหาจากสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหามลพิษทางเสียง ฝุ่นควัน กลิ่น และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรวม โดยมีต้นเหตุปัญหามาจาก

1) การดำเนินการอุตสาหกรรมที่ไม่ได้มาตรฐาน เช่น กรณีการระเบิดหินและโรงโม่หิน มลพิษทางกลิ่นจากของเสียในโรงงานผลิตอาหารสัตว์น้ำ

2) ปัญหาจากอุตสาหกรรม ฟาร์มเลี้ยงสุกรจากท้องถิ่นข้างเคียงที่บริหารจัดการไม่รัดกุม ก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสียจากฟาร์มเข้ามาในพื้นที่ตำบลหนองชุมพลเมื่อมีฝนตกหนักเนื่องจากบ่อกักเก็บน้ำเสียไม่เพียงพอ น้ำเสียล้นก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อชุมชนและชุมชนข้างเคียง

3) ปัญหาจากการจัดการขยะในชุมชน เนื่องจากองค์กรท้องถิ่นไม่มีการจัดเก็บขยะ และรณรงค์การทิ้งขยะให้ถูกที่ โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าว

4) ปัญหาความคึกคะนองของวัยรุ่นจากการขับซิ่งจักรยานยนต์เสียงดังยามค่ำคืน

5) ปัญหาเบ็ดเตล็ด เช่น วัชพืชในแหล่งน้ำ ความรื้อของต้นไม้ตามทางสาธารณะ เป็นต้น

3.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

จากการประชุมกลุ่ม และสัมภาษณ์พบว่า ในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติโดยรักษาความสะอาดของบ้านเรือนและสถานที่สาธารณะเป็นปกติในชีวิตประจำวัน และให้ความร่วมมือเมื่อการรณรงค์ในวันสำคัญ เช่น การปลูกและรักษาต้นไม้ทางเดินและถนนสาธารณะ กำจัดวัชพืชในแหล่งน้ำชุมชน ถางหญ้าริมทางเดินในหมู่บ้าน ริมถนน ทำความสะอาดศาลาเอนก และวัด

เนื่องจากในพื้นที่ตำบลเป็นเขตพื้นที่สีม่วง มีโรงงานอุตสาหกรรมทั้งอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเบา สิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ คือ หลังจากได้รับผลกระทบจากมลพิษในอุตสาหกรรม เช่น กรณี มลพิษฝุ่นจากอุตสาหกรรมหินในอดีต ซึ่งในปัจจุบันไม่มีการระเบิดหินแล้ว แต่โรงงานยังคงอยู่ ได้มีการร่วมกันในลักษณะกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อคอนสโอดสองดูแลในพื้นที่ถึงกิจกรรมในอุตสาหกรรมดังกล่าว รวมไปถึงการดำเนินงานของโรงงานอุตสาหกรรมอื่นๆ ด้วย ทั้งนี้เมื่อมีประเด็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่จะเชิญตัวแทนจากผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเข้าร่วมประชุมหารืออย่างสม่ำเสมอ เห็นได้จากการประชุมเกี่ยวกับเส้นทางจักรยานในพื้นที่ซึ่งมีตัวแทนจากโรงงานอุตสาหกรรมหินเข้าร่วมให้ข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วย

ซึ่งในส่วนของผู้วิจัยมีข้อเสนอต่อการปฏิบัติดังนี้

1) คณะวิจัยมีข้อเสนอแนะต่อชุมชนในประเด็นการลดการใช้ขยะพลาสติก

ณัชชา พิชิตนารัตน์

2) ในการประชุมกลุ่มและการสัมภาษณ์ มีข้อเสนอให้มีการแยกขยะก่อนเผาทำลาย เนื่องจากในปัจจุบัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ยังไม่ได้มีการจัดเก็บขยะ ดังนั้นประชาชนจึงเผาทำลายขยะ โดยไม่ได้แยกขยะ

3) ข้อเสนอในเชิงนโยบาย มีข้อเสนอให้องค์การบริหารส่วนตำบลหนองชุมพลเหนือซึ่งเป็น องค์กรปกครองที่ให้บริการสาธารณะในพื้นที่ควรมีการดำเนินการจัดการขยะ และรณรงค์อย่างจริงจังในเรื่องการทิ้งขยะของแรงงานต่างด้าวซึ่งเป็นปัญหามากในปัจจุบัน เนื่องจากมิได้มีการทำความเข้าใจกับการรักษาความสะอาด และให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดเก็บขยะกับแรงงานต่างด้าว ซึ่งองค์กรปกครองท้องถิ่นควรมีการทำความเข้าใจกับภาคเอกชน ที่เป็นนายจ้างของแรงงานต่างด้าวเหล่านี้และอาจประสานงานเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะในสถานประกอบการ และเจ้าของห้องเช่า บ้านเช่า เป็นต้น ทั้งนี้ หน่วยงานท้องถิ่นอาจเข้าไปตรวจตราอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการให้ความสำคัญในเรื่องนี้อาจอาศัยความช่วยเหลือจากประชาชนในพื้นที่ในการสังเกตการณ์ สํารวจตรวจตราซึ่งกันและกันในพื้นที่

3.3 การมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม

พบว่า ประชาชนมีการตั้งกลุ่มเพื่อการสอดส่องดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อมพื้นที่ และดำเนินการแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ดำเนินการ ทั้งนี้ในการประชุมกลุ่ม สามารถสรุปและนำมาเสนอในเวทีเพื่อนำเสนอเป็นนโยบายของท้องถิ่น ถึงประเด็นการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงการรับสารจากสื่อต่างๆ ด้วย เนื่องจากในปัจจุบันการสื่อสารที่มีช่องทางมากมาย อาจให้ข้อมูลทั้งในทางบวกและทางลบ และอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดแก่ประชาชน ดังนั้นประชาชน กลุ่มภายในชุมชน และผู้นำควรมีการตรวจสอบข้อมูล โดยตระหนักถึงความจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์แก่ผู้หนึ่งผู้ใด

3.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

พบว่า ในอดีตเมื่อชุมชนเริ่มเป็นแหล่งอุตสาหกรรมนั้น ประชาชนยังมิได้รับผลกระทบจากอุตสาหกรรมต่างๆ ทั้งที่เป็นไปตามมาตรฐานและไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งผู้ประกอบการอาจยังไม่ได้จริงจังกับการควบคุมอุตสาหกรรมมิให้กระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม หากแต่เมื่อเวลาผ่านไปการได้รับผลกระทบจากมลพิษต่างๆ ทำให้ประชาชนให้ความสนใจและเรียกร้องสิทธิในชุมชนของตน จึงรวมกลุ่มในการติดตามการแก้ไขปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยมีหน่วยงานภาครัฐอื่นรวมทั้งผู้ประกอบการเข้ามาร่วมกันแก้ไขปัญหา ซึ่งจากการประชุมกลุ่มและการสัมภาษณ์ มีข้อเสนอจากการวิจัยต่อการนำไปกำหนดเป็นนโยบายโดยท้องถิ่นต้องมีนโยบายป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ แม้ว่าจะผ่านการอนุมัติ อนุญาต หรือการรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามกระบวนการขั้นตอนต่างๆ เรียบร้อยแล้วก็ตาม ทั้งสามภาคส่วนคือ 1) ประชาชน 2) หน่วยงานภาครัฐ (ซึ่งอาจประกอบด้วย ส่วนท้องถิ่น ส่วนท้องที่ สำนักงานอุตสาหกรรม

จังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานควบคุมมลพิษ) และ 3. ผู้ประกอบการควรจัดเวทีสาธารณะ เพื่อชี้แจงการประกอบการ ผลกระทบทางด้านบวกและด้านลบ มาตรการในการควบคุมอุตสาหกรรม และการเยียวยาต่อชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมและตัดสินใจในขั้นสุดท้าย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ข้อสรุปที่น่าสนใจซึ่งเป็นประเด็นสำคัญควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมนั้นจากผลสรุปวิเคราะห์ได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ประชาชนมีความรู้และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้ สามารถหาเหตุของปัญหาได้โดยกลุ่มที่รวมตัวขึ้น และสอดคล้องดูแลเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นได้จากอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่มีการรวมตัวกันเพื่อป้องกันปัญหา เช่น กรณีการลักลอบนำขยะมาทิ้งในพื้นที่

เมื่อพิจารณาพร้อมกับข้อมูลของการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ ที่เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2535 จะเห็นได้ว่าประชาชนมีความตื่นตัวค่อนข้างช้า เมื่อพิจารณาจากระยะเวลาที่เริ่มมีการร้องเรียนและเข้าไปมีส่วนในการตรวจสอบปัญหา ซึ่งสามารถผลักดันให้เกิดการสร้างระบบไตรภาคีในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นหลักจาก พ.ศ. 2556 เมื่อเกิดเหตุการณ์โรงโม่หินถล่มและมีการเสียชีวิตของคนงานเกิดขึ้น มีการนำเสนอข่าวหลายแง่มุม โดยเฉพาะผลกระทบในทางลบกับสิ่งแวดล้อม ประชาชนในพื้นที่จึงตระหนัก และตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีการเคลื่อนไหวของชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจังหวัดเพชรบุรี ต่อประเด็นผลกระทบของอุตสาหกรรมต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเข้าไปกระตุ้นประชาชนในพื้นที่ถึงสิทธิต่างๆ ตามกฎหมาย ทำให้ประชาชนระแวงระวังในเรื่องนี้ยิ่งขึ้น เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมขึ้นเรื่อยๆ

ในงานวิจัยการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมหรือการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ผ่านมา จะพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยในเชิงสำรวจ ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณในการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น ในงานวิจัยของ ญัฐธิดา ชัยสงคราม และ ยุทธพงษ์ ลีลากิจไพศาล(2560) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองสามพราณ จังหวัดนครปฐม งานของ อรรครา ธรรมาธิกุล (2550) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมป่าชายเลนของประชาชน ตำบลหาง อำเภอมะนัง จังหวัดระนอง งานวิจัยของ กัญญารัตน์ สุดสอาด (2547) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตลาดริมน้ำดอนหวาย และงานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณตลาดน้ำวัดลำพญา ของ มยุรี ศรีอุดร (2547) ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับกลาง และเมื่อพิจารณากับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยนี้ จะพบว่าในส่วนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แม้ว่าจะมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาเช่นเดียวกันก็ตาม หากผลการศึกษาในเชิงปริมาณกลับพบว่า การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ซึ่งในหากวิเคราะห์ประเด็นของบริบทแวดล้อมและประปรสการณ์ที่ประชาชนได้รับย่อมแตกต่างกันด้วย จะเห็นได้ว่าในส่วนของกลุ่มตัวอย่างชุมพลเหนือ แม้ว่าประชาชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพ

ณัชานุช พิธิธนาวัฒน์

เกษตรกรรมก็ตาม แต่พื้นที่ในตำบลมากกว่าร้อยละ 50 เป็นพื้นที่สีม่วง ถูกประกาศเป็นเขตอุตสาหกรรม ดังนั้นผลกระทบและความตระหนักของประชาชนในพื้นที่ย่อมแตกต่างกันด้วย

ทั้งนี้งานวิจัยของพัชรินทร์ สมบูรณ์ และพิเชษฐ ทรัพย์สิน (2559) เรื่อง การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนจากการประกอบกิจการโรงโม่หินในตำบลหนองชุมพลเหนือ อำเภอ เขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ประชาชนและพนักงานในโรงโม่หินได้รับผลกระทบในด้านร่างกาย มีการเจ็บป่วยด้วยระบบทางเดินหายใจ ส่วนพนักงานมีอาการผิดปกติทางปอดและการได้ยิน และได้รับผลกระทบทางจิตใจ โดยประชาชนมีความหงุดหงิดรำคาญที่ต้องทำความสะอาดบ้านบ่อยๆ และเสียงทำงานของเครื่องจักร ซึ่งมาจากการสิ่งคุกคาม ได้แก่ ฝุ่นละออง เสียงดัง และความสั่นสะเทือน ทำให้ต่อมาเกิดกิจกรรมระหว่างโรงโม่หินกับชุมชนเพื่อพัฒนางานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม คือ 1) มีการอบรมเรื่องมลพิษทางอากาศและเสียงให้กับประชาชน 2) การมีส่วนร่วมในการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชนโดยภาคส่วนต่างๆ คือ ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข ตำรวจและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) มีการพัฒนาแบบประเมินความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (Checklist) และนำไปทดลองใช้ประเมินกิจการโรงโม่หิน 3 แห่ง เพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ติดตามการดำเนินงานตามมาตรการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของโรงโม่หินในการต่อไปอนุญาต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อประชาชนที่ได้รับโดยตรง โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบไตรภาคีจาก 3 ฝ่ายคือ ประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐ ที่เข้ามาจัดการเยียวยาประชาชนในเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การได้รับผลกระทบของประชาชนตามผลงานวิจัยของพัชรินทร์ สมบูรณ์ และพิเชษฐ ทรัพย์สิน (2559) ชี้ให้เห็นว่าการที่ประชาชนได้รับผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตในด้านสุขภาพร่างกาย ดังนั้นการมีส่วนร่วมย่อมมากขึ้นด้วย

ในงานวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บริเวณตลาดน้ำวัดลำพญา ของมยุรี ศรีอุดร (2547) มีข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการปฏิบัติกิจกรรมและมักเป็นฝ่ายปฏิบัติตามนโยบายมากกว่าที่จะมีส่วนร่วมในการวางแผน หรือติดตามผลและประเมินผล เนื่องจากประชาชนเป็นผู้ประกอบการค้ามีภารกิจมากจึงมีอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ แต่พบว่าในกรณีของประชาชนในตำบลหนองชุมพลเหนือ นั้น ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผลมาก เนื่องจากภาคประชาชนเป็นส่วนหนึ่งในระบบไตรภาคี และจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยพบว่า ผู้นำในระดับท้องถิ่นและท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์พอควร สามารถชักนำชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนได้ดี ประชาชนในพื้นที่จึงตื่นตัวตระหนักในประเด็นการติดตามและประเมินผลพอสมควร

จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แม้จะมีการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีรายได้ไม่สูงนักอยู่ในระหว่างมีรายได้ระหว่าง 5,000-15,000 บาทต่อเดือน ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม หากแต่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 20 ปีขึ้นไป แต่การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาจากการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนแล้ว ประกอบกับการได้รับข่าวสารจากองค์กรในชุมชนในด้านสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ ทำให้จิตสำนึกและความตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง ซึ่งแนวคิดของ Cohen & Uphoff (1980) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพในครอบครัว ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม อาชีพ รายได้และทรัพย์สิน ระยะเวลาในท้องถิ่น พื้นที่ดินถือครอง มีผลต่อความรู้ความเข้าใจตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของบุคคลหรือกลุ่ม อันจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคนกลุ่มนั้นในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน อาจสอดคล้องกับชุมชนหนองชุมพลเหนือในประเด็นการอยู่อาศัยในพื้นที่ ประกอบกับการมีอาชีพในด้านเกษตรกรรม การรณรงค์ของหน่วยงานภาครัฐที่ใกล้ชิดชุมชนสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบร่วมกัน ก่อให้เกิดความผูกพันของชุมชน ทำให้เกิดความรู้สึกร่วม เกิดจิตสำนึกและความตระหนักในชุมชนของตน

อย่างไรก็ตาม จะพบว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนของตำบลหนองชุมพลเหนือนี้ ชุมชนยังไม่ได้ได้รับความรู้เพียงพอและถูกต้อง เช่น ในประเด็นการคัดแยกขยะ และหน่วยงานในพื้นที่ยังไม่สามารถรองรับการดำเนินการในส่วนนี้ด้วย จะพบว่าการจัดการขยะที่ดี ได้ผลมีประสิทธิภาพ จากงานวิจัยของชนิดา เพชรทองคำ และคนอื่นๆ (2554) ที่ได้ศึกษาการบริหารจัดการขยะและเทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา อบต.ไร่ส้ม จ.เพชรบุรี พบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในการสร้างเครือข่ายการคัดแยกขยะอย่างสม่ำเสมอ ให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการขยะชุมชน รณรงค์ให้คนในชุมชนแยกขยะจนเป็นนิสัย ซึ่งในชุมชนหนองชุมพลเหนืออาจจะต้องมีการรณรงค์เรื่องนี้อย่างจริงจัง เนื่องจากการเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมของจังหวัด ปัญหาขยะจะเป็นปัญหาที่ตามมาในอนาคต

ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่เกษตรกรรมกิ่งอุตสาหกรรม ตำบลหนองชุมพลเหนือ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยวิธีการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีเพื่อนำเสนอข้อมูลไปสู่นโยบาย มีข้อเสนอแนะอันเกิดจากผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การตั้งกองทุนในระบบไตรภาคีที่ปฏิบัติเพื่อเป็นการเยียวยาประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากอุตสาหกรรมในปัจจุบัน เป็นโครงการและการปฏิบัติที่ดี หากในระยะยาวผู้ประกอบการอาจบกพร่องในมาตรฐานขึ้นได้ ดังนั้นประชาชนในชุมชนควรมีการรวมกลุ่ม และเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนในการ

ณัชานุช พิชิตนารัตน์

ตรวจสอบมาตรฐานและผลกระทบจากอุตสาหกรรมอย่างสม่ำเสมอ โดยหน่วยงานภาครัฐต้องมีการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ และบุคลากรที่สามารถให้ความรู้แก่ประชาชนได้อย่างจริงจังต่อชุมชน และอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างผู้ประกอบการและชุมชน

1.2 ชุมชนควรสร้างความเข้มแข็งโดยอาจจัดการชมรมเกี่ยวกับการป้องกันสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีใช้การปลูกป่าหรือเป็นไปตามกระแสสังคมภายนอก และเป็นรูปธรรม รมวงค์ให้ทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมบำรุงรักษา และติดตามประเมินผล

1.3 หน่วยงานในท้องถิ่น และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองชุมพลเหนือควรสื่อสารข่าวสารและให้ความรู้แก่ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เช่นอาจมีตารางการให้ความรู้แก่ชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน และการจัดประชาคมหมู่บ้านต้องมีประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมทุกครั้ง เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและบอกกล่าวแก่ส่วนรวม

1.4 หน่วยงานท้องถิ่นควรมีการจัดการขยะ เนื่องจากชุมชนเป็นเขตอุตสาหกรรม ดังนั้นขยะจะมีความหลากหลายชนิด และผู้ที่เข้ามาอาศัยที่หลายหลายอาจมีพื้นฐานการจัดเก็บขยะที่ต่างกัน จึงควรหาวิธีการรณรงค์ให้เข้าใจอย่างทั่วถึง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการขยะและมลพิษที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยเฉพาะขยะและมลพิษจากอุตสาหกรรมในพื้นที่

รายการอ้างอิง

- กัญญารัตน์ สุดสอาด. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตลาด
ริมน้ำดอนหวาย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา,
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ชนิดา เพชรทองคำ และคนอื่นๆ. (2554). *การบริหารจัดการขยะและเทคโนโลยีที่เหมาะสมโดยการมี
ส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษา อบต.ไร่ส้ม จ.เพชรบุรี*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้าน
สิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- ณัฐธิดา ชัยสงคราม และยุทธพงษ์ ลีลาภิไพศาล. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองสามพราณ จังหวัดนครปฐม*. *วารสารร่วมพักษ์*, 35(2).
- นิวัติ เรืองพานิช. (2546). *การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พัชรินทร์ สมบูรณ์ และพิเชษฐ ทรัพย์สิน. (2559). *การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนจากการ
ประกอบกิจการโรงโม่หินในตำบลหนองชุมพลเหนือ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี*.
วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม, 18(2), 10-21.
- มยุรี ศรีอุดร. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
บริเวณตลาดน้ำวัดลำพญา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา,
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ศรีสุดา จารยะพันธุ์. (2545). *จากโยฮันเนสเบิร์กซัมมิทสู่ประเทศไทย : ทำอย่างไรจึงจะเกิดการพัฒนาที่
ยั่งยืนอย่างจริงจัง*. *นวัตกรรม*, 13(4), 19-21.
- อรรครา ธรรมาธิกุล. (2550). *การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมป่าชายเลนของประชาชน ตำบลหวาง
อำเภอเมือง จังหวัดระนอง*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา,
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1980). *Effective Behavior in Organizations*. New York: Richard D.
Irwin Inc.